

00YR00147

SKUP 1999 – 38

Prosjekt: Mange fiskevær kan bli lagt øde av EØS-avtalen

Medarbeider: Rune Ytreberg

Publikasjon: NRK Dagsnytt

Publisert: September 1999

Medium: Radio

Tema: Næringsliv

METODER APPORT

1. **Journalist:** Rune Ytreberg ved Tromsøkontoret til NRK Dagsnytt
2. **Tittel:** Mange fiskevær kan bli lagt øde av EØS-avtalen
3. **Publisert:** I NRK Dagsnytt og lokale radio- og fjernsyns-sendinger fra 24 til 30 september 1999, med oppfølging senere.
4. **Adresse:** NRK Troms, 9291 Tromsø, telefon 77661200
5. **Forslagsstiller:** Rune Ytreberg, M. Urdalsvei 17, 9011 Tromsø, Tlf 77682563
6. **Redegjørelse for arbeidet:**

Dagsnyttts serie om hygienekravene i EØS avslørte at svært mange små fiskevær langs kysten kan bli lagt øde som følge av Fiskeridepartementets håndhevelse av EØS-reglene.

Dagsnytt offentliggjorde deler av en hemmeligstempla rapport som viste at de nye hygiene-kravene i EØS-avtalen påfører fiskerinæringa utgifter på minst 2 ½ milliarder kroner. Rapporten viste at hvert tiende fiskebruk i Norge må legges ned, fordi de ikke har mulighet til å oppfylle de nye hygiene-kravene i EØS-avtalen. Alternativet er å flytte driften til nybygg de små fiskeværene ikke har råd til å bygge.

Fiskeridirektoratet anslår selv at 80 fiskebruk legges ned, at mange lokalsamfunn mister hjørnesteinsbedriften og at over 500 mister jobben. Fiskeriministeren nekter å offentliggjøre rapporten over hvilke bruk som legges ned. Fiskeridirektoratets regionsjef sier at små fiskevær må legges ned, og at man må sentralisere kysten for å sikre bosettinga på de største plassene.

A. Når og hvordan kom arbeidet i gang, hva var ideen som startet det hele?

Saken er et resultat både av rutinemessig graving i postjournalene i Fiskeridirektoratet og Fiskeridepartementet, aktiv kildepleie og oppsøkende reportasjereiser.

Senhøsten 1998 kom jeg over en brevveksling mellom Fiskeridirektoratet i Bergen, deres lokalkontor i Tromsø og Fiskeridepartementet som vekket min interesse. I brevvekslingen ba departementet direktoratet lage et overslag over hvor mye det ville koste fiskerinæringa å rette seg etter de nye EU-harmoniserte kvalitetskriteriene og hygienekravene fra EØS. Direktoratet i Bergen ba så lokalkontorene sende inn en oversikt over kostnadene bedriftene ville få med å tilpasse seg kravene.

Ideen var at merkelige regler fra EØS kunne påføre en av Norges største næringer unødige store kostnader.

B. Sentral problemstilling:

Hvor mye vil hygienekravene koste fiskerinæringa? Hva slags konsekvenser får kravene for de bedriftene som ikke klarer å oppfylle kravene? Hva slags bedrifter er det?

C. Metode.

Det er som sagt kombinasjonen av gravearbeid i journalene, tips på reportasjereiser og bevisst kildepleie som førte til at saken ble laget og vinklet slik den ble og dermed fikk såpass stort omfang.

Direktoratet ville ikke si noe før rapporten var ferdig. Jeg la derfor saken vekk. Men saken dukket så uventa opp igjen på en reportasjereise i Kåfjord i Nord-Troms januar 1999. I forbindelse med en annen sak kom jeg i prat med en sjarkfisker og en bonde om hvordan de ble rammet av de nye hygienekravene som fulgte av EØS-avtalen. Jeg laget så en sak på at Småbrukarlaget oppfordra bønder (og fiskere) til sivil ulydighet mot 'plastdirektivet' og andre tøvete og unyttige EØS-regler.

Bonden tipsa meg samtidig om at fiskeridirektoratet laget en rapport som viste hvilke konsekvenser EØS-kravene ville få for fiskerinæringa. Det var samme rapport som brevvekslingen omtalte. I januar diskuterte jeg saken med redaksjonssjefen i Dagsnytt, som satte av tid og ressurser til at jeg kunne jobbe langsiktig med saken.

Fra januar til august ba jeg flere ganger Fiskeridirektoratet i Bergen om å få kopi av rapporten. Selv om de flere ganger lovet intervju, hemmeligstempla direktoratet rapporten som internt notat og sendte den i august over til Fiskeridepartementet.

I september dro jeg på reportasjereise til flere steder i Finnmark. Der besøker jeg mange fiskevær og snakker med mange eiere og arbeidere på forskjellige fiskebruk om konsekvensene av EØS-direktivene. Det sporer til ny innsats. Heldigvis hadde redaksjonssjefen latt meg få bruke flere arbeidsdager i Oslo på å knytte kontakter og pleie kilder. Det kom nå godt med. Etter noen dagers telefonering får jeg tilsendt sammendraget av den hemmeligstempla rapporten.

Vi ser av rapporten at vi har en god sak og får intervju med fiskeridirektorates regionsjef i Tromsø og byråsjefen i fiskeridepartementet. De gir begge inntrykk av dette er en fillesak som ikke får store konsekvenser for fiskerinæringa, og at dette ikke er noe å lage sak på. Utifra deres synspunkt kan man gi dem rett: ni av ti fiskebruk vil sannsynligvis klare å bygge om fiskebrukene og tilfredsstillende kravene.

På de nevnte reportasjereisene har jeg imidlertid snakket med mange folk som sier at reglene får svære konsekvenser spesielt for små kystsamfunn. I redaksjonen diskuterer vi derfor vinklingen på saken grundig. Vi bestemmer oss for å holde fast på vår opprinnelige problemstilling: hva slags konsekvenser får dette for de bedriftene som ikke klarer kravene og som må legge ned. For å få fram hvilke konsekvenser saken kan få for bosettinga langs kysten, lager vi reportasje fra et fiskebruk utenfor Tromsø. Utsendelse av saken avtales med Dagsnytt, lokalkontorer og tv-reporter.

Saken sendes så ut på Dagsnytt og de lokale nyhetssendingene langs kysten om morgenen 24 september. NRK Nordland og NRK Troms setter av reportere til å jobbe med saken videre. I løpet av de neste sju dagene følger reporterne ved distriktskontorene og undertegnede saken svært tett opp.

D. Konsekvenser av artiklene:

Dagsnytt og NRK-kontorene i Finnmark, Troms og Nordland lager over 50 ulike saker om teamet. Andre media følger opp saken. Serien av saker fører til sterke reaksjoner langs hele kysten og i det politiske miljø lokalt og sentralt. Regionsjefen må beklage sitt utsagn. Næringskomiteen på stortinget krever enstemmig at fiskeriministeren kommer med tiltakspakke til fiskeværene som rammes. Fiskeriministeren ber SND prioritere støtte. Saken kom opp under stortingets budsjettbehandlingen i 1999 og skal behandles videre i revidert nasjonalbudsjett 2000. Direktoratet lover å endre streng håndhevelse av reglene.

E. Arbeidsmengde:

Mesteparten av arbeidet ble gjort ved siden annet arbeid. Fra vi fikk tilsendt rapporten til første sak gikk på lufta jobba jeg på heltid fire dager med intervjuer, reportasjereise ut til fiskebruk og koordinering av innsatsen i samarbeidende nyhtesredaksjoner. Mens serien m4ed saker rulla og gikk jobba jeg fem dager. Til sammen har jeg brukt vel tre uker på sakene.

F. Spesielle erfaringer:

Betydningen av å ha en redaksjonsledelse som gir journalisten stor frihet til undersøkende journalistikk, og at det blir satt av nok tid og ressurser til å følge opp saken videre.

Tromsø 17 januar 00

Rune Ytreberg